

8 Φεβρουαρίου, 1990

[ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΠΙΚΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ/στές]

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ,

Εφεσείουσα,

v.

ΝΕΣΤΟΡΑ Χ' ΝΕΣΤΟΡΟΣ,

Εφεσίβλητου.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 7422).

Βάρος αποδείξεως και αξιοπιστία μαρτύρων — Οι δύο έννοιες δεν πρέπει να συγχέονται — Ανάλυση αυθεντιών.

5 Βάρος αποδείξεως — Ο περί Ανακουφίσεως Οφειλετών Νόμος, 1979 — Το βάρος αποδείξεως είναι το ίδιο, όπως σε όλες τις αστικές υποθέσεις.

10 Αξιοπιστία μαρτύρων — Αποδοχή μαρτυρίας εφεσιβλήτου και υπαλλήλου του ότι ήταν "εκτοπισθείς" και μη στήριξη της απόφασης σε μαρτυρία ότι η υπηρεσία προσφύγων είχε καταλήξει στο αντίθετο συμπέρασμα — Η τελευταία μαρτυρία ήταν διπλή εξ ακοής και σωστά θεωρήθηκε ως έχουσα minimum αποδεικτική αξία.

Ευρήματα γεγονότων — Αρχές, που διέπουν επέμβαση του Εφετείου — Δεν ανατρέπονται χωρίς ουσιαστικούς λόγους

15 Με βάση τις αρχές, που προκύπτουν από τα πιο πάνω περιληπτικά σημειώματα, το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε την έφεση, με την οποία προσεβάλλοντο ευρήματα σχετιζόμενα με την αξιοπιστία μαρτύρων.

Η έφεση απορρίπτεται χωρίς διαταγή για έξοδα.

Αναφερόμενες αποφάσεις:

- 20 *Kadis v. Nicolaidis and Another* (1986) 1 C.L.R. 212
Charalambous v. The Republic (1985) 2 C.L.R. 97
Agapiou v. Panayiotou (1988) 1 C.L.R. 257
Pauls Agriculture Ltd. v. Smith and Others, The Times, 4.1.90

Evangelou v. Ambiza (1982) 1 C.L.R. 41.

Έφεση.

Έφεση από τους καθ' ων η αίτηση κατά της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας (Ιωαννίδης, Ε.Δ.) που δόθηκε στις 2 Ιουλίου, 1987 (Αρ. Αιτήσεως 14/85) με την οποία ο αιτητής κηρύχθηκε "εκτοπισθείς" και "πληγείς οφειλέτης" κατά την έννοια του άρθρου 2 του περί Ανακουφίσεως Οφειλετών (Προσωρινά Διατάξεις) Νόμου, 1979 (Νόμος 24/79).

5

A. Δικηγορούπουλος, για την Εφεσείουσα.

10

A. Παντελίδης, για τον Εφεσίβλητο.

Cur. adv. vult

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Δ: Την ομόφωνη απόφαση του δικαστηρίου θα εκδώσει ο δικαστής Σόλων Νικήτας.

ΝΙΚΗΤΑΣ Δ: Η έφεση αυτή προσβάλλει την ορθότητα και το κύρος απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας ημερ. 2/7/87 με την οποία ο εφεσίβλητος - αιτητής κηρύχθηκε "εκτοπισθείς" ως επίσης και "πληγείς οφειλέτης" κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 2 του περί Ανακουφίσεως Οφειλετών (Προσωρινά Διατάξεις) Νόμου υπ' αρ. 24/79, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα.

15

20

Με την ίδια απόφασή του το δικαστήριο παραχώρησε στον εφεσίβλητο τις συνακόλουθες θεραπείες που προβλέπει ο νόμος για τη τάξη αυτή οφειλετών.

Επιβάλλεται από την αρχή μιά σύντομη αναφορά στις συνθήκες υπό τις οποίες ο εφεσίβλητος αποτάθηκε στο δικαστήριο για ανακούφιση επικαλούμενος τις πρόνοιες του νόμου. Στις 26/10/73 συνήψε δάνειο από την εφεσείουσα Τράπεζα - καθής η αίτηση, συγκεκριμένα από κατάστημά της που διατηρούσε στη Μόρφου, ύψους £14,000. Την απόδοση του δανείου εξασφάλισε με την υποθήκη αρ. Υ 4495/73 ακινήτου του υπ' αρ. εγγραφής Α 671 Φ.Σχ. ΧΧΙ

25

30

54 I III τεμ. 355 που κείται στην οδό Προδρόμου 45 στη Λευκωσία. Όταν το 1985 η Τράπεζα προέβη σε ενέργειες για την είσπραξη της οφειλής του εφεσίβλητου κινώντας το μηχανισμό αναγκαστικής πώλησης του κτηματολογίου, ο τελευταίος κατάθεσε την αίτηση 14/85 αξιώνοντας προ-
5 στασία κάτω από τις πρόνοιες του Ν. 24/79.

Η υπόθεσή του, όπως την παρουσίασε πρωτόδικα ο εφεσίβλητος, είχε διπλή βάση.

10 (1) ότι ήταν "εκτοπισθείς" επειδή κατά τον κρίσιμο χρόνο είχε τη συνήθη διαμονή του στο Ξερό που είναι κατελημμένη και απροσπέλαστη περιοχή και

(2) η επαγγελματική του υπόσταση ως εργολάβου οικοδομών επηρεάστηκε καιρία από την εισβολή και σε τέτοιο σημείο που αναγκάστηκε να στραφεί προς άλλη
15 απασχόληση δικαιούμενος για το λόγο αυτό να χαρακτηρισθεί και σαν "πληγείς οφειλέτης".

Το δικαστήριο, ύστερα από ακροαματική διαδικασία και αφού στηρίχθηκε στη μαρτυρία του εφεσίβλητου και της υπαλλήλου που ήταν στην υπηρεσία του κατά την ου-
20 σιώδη περίοδο, τον είχε δικαιώσει αποδεχόμενο πρώτα ότι ήταν "εκτοπισθείς" και στη συνέχεια ότι η μαρτυρία δικαιολογούσε και το συμπέρασμα ότι ήταν "πληγείς οφειλέτης" όπως ορίζει το άρθρο 2 του νόμου.

25 Στην ειδοποίηση έφεσης η Τράπεζα πρόβαλε πληθώρα λόγων για ανατροπή της πρωτόδικης απόφασης. Ωστόσο κατά τη συζήτησή δόθηκε βαρύτητα κυρίως στην πτυχή εκείνης της υπόθεσης που αφορά στην αξιοπιστία του εφεσίβλητου. Οι σχετικές απόψεις του κ. Δικηγόρου του, που εκπροσώπησε την Τράπεζα, μπορεί να συμπυκνωθούν
30 ως εξής:

Το δικαστήριο

(1) δεν εξέτασε τη μαρτυρία στο σύνολό της εφόσον

μάλιστα παραγνώρισε τη μαρτυρία που έδωσε εκ μέρους των πελατών του υπάλληλος του Υπουργείου Εσωτερικών της υπηρεσίας εγγραφής προσφύγων. Η μαρτυρία αυτή στην ουσία της είναι ότι απορρίφθηκε αίτηση του εφεσίβλητου που υπέβαλε στις 16/4/85, για έκδοση προσφυγικής ταυτότητας. Κι αυτό γιατί η υπηρεσία του μάρτυρα κατέληξε σε απόφαση μετά από διερεύνηση του θέματος, ότι ο εφεσίβλητος δεν είχε την κατοικία του στο Ξερό πριν την εισβολή. 5

(2) Δεν έλαβε υπόψη του τον αντιφατικό χαρακτήρα της μαρτυρίας του εφεσίβλητου γεγονός που υποβαθμίζει ή εκμηδενίζει την αξία κάθε μαρτυρίας. Σαν παράδειγμα αναφέρθηκε ότι στο δικαστήριο ο εφεσίβλητος είπε ότι χρησιμοποίησε το δάνειο για ανέγερση πολυκατοικίας στο ακίνητο που υποθήκευσε για εξασφάλιση της Τράπεζας, ενώ σε προηγούμενη ένορκη δήλωσή του είπε ότι κατάθεσε το ποσό του δανείου στο λογαριασμό ομόρρυθμης εταιρείας, που κατονομάζει, για τους σκοπούς των εργολαβικών του επιχειρήσεων. 10
15

(3) Ελέχθη επίσης ότι το δικαστήριο παρέλειψε να αναλύσει τις μαρτυρίες και συνακόλουθα δεν έδωσε λόγους γιατί προτιμήθηκε η μαρτυρία του εφεσίβλητου. 20

Κατά την εισήγηση το σώρευτικό αποτέλεσμα των παραλείψεων αυτών και της σφαλερότητας στην προσέγγιση και στάθμιση των μαρτυριών από το δικαστήριο καθιστούν την απόφασή του τρωτή και ανατρέψιμη. 25

Υπάρχει μιά τελευταία εισήγηση. Ο δικηγόρος της Τράπεζας σύνδεσε ή συσχέτισε την αξιοπιστία των μαρτύρων με το βάρος της απόδειξης που είχε ο ενάγων αναφορικά με τους δύο βασικούς ισχυρισμούς που πρόβαλε για να επιτύχει στην αξίωσή του. Ο συνήγορος τόνισε προς την κατεύθυνση αυτή ότι η μαρτυρία, που αποτέλεσε το υπόβαθρο των ευρημάτων του δικαστηρίου, ήταν τέτοιας ποιότητας που δεν μπορούσε να κριθεί ικανοποιητική για την απόδειξη της ευθύνης που έφερε ο εφεσίβλητος για την απόδειξη των ουσιαδών πραγματικών γεγονότων που 30
35

επικαλέστηκε, παραπονούμενος ότι το δικαστήριο δεν προσέγγισε την υπόθεση από τη σκοπιά αυτή. Συμπληρώνοντας το συλλογισμό του ο συνήγορος είπε ότι το δικονομικό βάρος σε περιπτώσεις, όπως η παρούσα, που ο νόμος επεμβαίνει δραστικά στα δικαιώματα των πιστωτών, πρέπει να είναι πιο ψηλού επιπέδου πειστικότητας από τις συνήθεις περιπτώσεις, εξισούμενο περίπου με το βάρος απόδειξης που διέπει την ποινική δίκη.

Ο κ. Παντελίδης εκ μέρους του εφεσίβλητου κάλεσε το δικαστήριο να επικυρώσει την πρωτόδικη απόφαση υποστηρίζοντας ότι καμιά από τις επικρίσεις της εφεσείουσας δεν ευσταθεί. Ιδιαίτερα αν λάβει κανείς υπόψη του τη φύση της μαρτυρίας του λειτουργού του υπουργείου, που ήταν και η μοναδική μαρτυρία που κάλεσε η τράπεζα, δηλαδή, ότι πρόκειται για αποδεικτικό υλικό εξ ακοής.

Οφείλουμε πρώτα να αποσαφηνίσουμε το θέμα σύμπλεξης της αξιοπιστίας των μαρτύρων με το βάρος απόδειξης που έθιξε ο δικηγόρος της Τράπεζας ως θέματος που επηρεάζει την εγκυρότητα της απόφασης. Κατά τη νομολογία αυτό είναι ανεπίτρεπτο και οπωσδήποτε οδηγεί σε ακύρωση της ετυμηγορίας του δικαστηρίου. Η υποχρέωση του ενάγοντα ή αιτητή σε κάθε δοσμένη υπόθεση να αποσείσει την ευθύνη που αφορά στο βάρος απόδειξης γεννιέται εφόσον το δικαστήριο διαπιστώνει καταρχήν ότι η μαρτυρία που προσκόμισε ο διάδικος που φέρει το βάρος έχει τα στοιχεία της αξιοπιστίας και μπορεί να αποτελέσει το έρεισμα για τα ευρήματα του δικαστηρίου.

Στην υπόθεση *Καδή ν. Νικολαΐδη και Άλλου* (1986) 1 Α.Α.Δ. 212, 216 το δικαστήριο προέβη με καθαρότητα στη διάκριση των δύο θεμάτων και τις επιπτώσεις τους στην κρίση του δικαστηρίου.

"Adjudication on the credibility of witnesses is a matter wholly separate and distinct from the balancing of the evidence in order to ascertain on which side it preponderates. If the evidence of a witness is rejected as

unworthy of credit, there is nothing to weigh thereafter. The rules defining the burden of proof and the circumstances of its discharge, have nothing to do with the credibility of witnesses. A witness may either be believed or disbelieved (wholly or in part) according to the view taken of his credibility by the Court." 5

Στην προγενέστερη απόφαση *Χαραλάμπους ν. Δημοκρατίας* (1985) 2 Α.Α.Δ. 97, 107 το δικαστήριο προειδοποίησε για την αποφυγή τέτοιας σύγκρισης από πρωτόδικο δικαστήριο. 10

Εξίσου χρήσιμες είναι και οι παρατηρήσεις στην υπόθεση *Γιαννάκης Αγαπίου ν. Αννέτας Παναγιώτου* (1988) 1 C.L.R. 257, όπου στη σελ. 263 αναφέρεται:

"In this case the Court determined the issue of discharge of the burden cast on the parties without making the necessary findings respecting the credibility of witnesses. To what extent the evidence of the several witnesses who testified before the Court was accepted as creditworthy, we are wholly in the dark:..... 15

..... 20

In the absence of findings on the credibility of witnesses, it was impossible for the Court to ponder their evidence and decide on a balance of probabilities whether the plaintiff with regard to the claim and the defendant with regard to the counterclaim, discharged the burden separately cast on them." 25

Είναι φανερόν ότι η προσέγγιση που εισηγήθηκε ο συνήγορος, και που απέφυγε στην περίπτωση αυτή το πρωτόδικο δικαστήριο, θα ήταν λαθεμένη. Πρέπει επίσης να λεχθεί ότι η εισήγηση αναφορικά με το βαθμό του βάρους απόδειξης δεν διεκδικεί κανένα έρεισμα στη νομολογία και δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή. Ισχύει το βάρος απόδειξης που εφαρμόζεται στις αστικές υποθέσεις. 30

Θα εξετάσουμε στη συνέχεια - και υπό το πρίσμα των λοιπών εισηγήσεων της εφεσείουσας - το εύρημα ότι ο εφεσίβλητος είναι "εκτοπισθείς". Η πρωτόδικη απόφαση, αφού κατέγραψε με αναλυτικές λεπτομέρειες τις δύο εκδοχές, 5 έκρινε σαν αξιόπιστη τη μαρτυρία του εφεσιβλήτου και της υπαλλήλου του. Συγχρόνως παρέσχε ικανοποιητικό λόγο γιατί δεν μπορούσε να στηριχθεί στην απόφαση της υπηρεσίας εγγραφής προσφύγων. Κατά την έρευνα που είχε διεξάγει η υπηρεσία αυτή επρόκυψαν συγκρουόμενα 10 στοιχεία, αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι η σχετική μαρτυρία επαναλάμβανε πραγματικά περιστατικά που διαπίστωσαν άλλοι υπάλληλοι της υπηρεσίας. Επρόκειτο δηλαδή για διπλή εξ ακοής μαρτυρία με ελαχιστοποιημένη ή ανύπαρκτη αποδεικτική αξία. Βλέπουμε λοιπόν πως το δικαστήριο αντιμετώπισε με καθολικότητα τη μαρτυρία 15 προβαίνοντας σε τεκμηριωμένα ευρήματα αξιοπιστίας.

Περαιτέρω αιτιολογεί η απόφαση γιατί η οδός Προδρόμου 45, που έδωσε ο εφεσίβλητος σαν διεύθυνσή του στο έγγραφο υποθήκης, δεν ήταν κατανάγκη ο τόπος διαμονής του. Η απόφαση αποσαφηνίζει ότι επρόκειτο για 20 την επαγγελματική διεύθυνση του εφεσίβλητου και προχωρεί να δώσει λόγο γιατί κατά τον κρίσιμο χρόνο δεν μπορούσε να ήταν η διεύθυνση κατοικίας του, συμπέρασμα στο οποίο εύλογα μπορούσε να καταλήξει το δικαστήριο στα πλαίσια της μαρτυρίας που δόθηκε. Με άλλες λέξεις 25 η υποχρέωση του δικαστηρίου να εξετάσει το αξιόπιστο της μαρτυρίας και να δικαιολογήσει τα συμπεράσματά του εκπληρώθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό. Περνούμε στο θέμα της αντίφασης που υπέδειξε ο κ. Δικηγόροπουλος. Εν πρώτοις είναι αμφίβολο αν ότι επισημάνθηκε αποτελεί 30 όντως αντίφαση. Γιατί το θέμα δεν έτυχε περαιτέρω διευκρίνισης κατά την αντεξέταση. Εν πάση όμως περιπτώσει θα αποτελούσε υπερβολή η θεώρηση της μαρτυρίας για τον εφεσίβλητο σαν αναξιόπιστης στο σύνολό της μόνο και μόνο για το λόγο αυτό.

35 Παρατηρούμε ότι η διαπίστωση πραγματικών γεγονότων από πρωτόδικο δικαστήριο δεν είναι ανατρέψιμη

χωρίς ουσιαστικούς λόγους. Παρατηρεί στο προκείμενο η πολύ πρόσφατη απόφαση *Pauls Agriculture Ltd. v. Smith & Others* *The Times*, ημερ. 4/1/90:

"A judge's findings of primary fact should be given great weight and the Court of Appeal should disturb his judgment only if it was convinced, by reason of inconsistencies, inaccuracies, failure to appreciate the weight or bearing of admitted or proved circumstances, error of approach, the drawing of unsustainable inferences from primary facts or the like, that his judgment was wrong."

Από την ανάλυση που προηγήθηκε είναι φανερό ότι για κανένα από τους προβληθέντες λόγους δεν δικαιολογείται η επέμβαση του δικαστηρίου αυτού. Η κατάληξή μας καθιστά αχρείαστη τη διερεύνηση του δεύτερου συμπεράσματος ότι ο ενάγων είναι και "πληγείς οφειλέτης" εφόσον ο αιτητής επιτυγχάνει στην απαίτησή του ως "εκτοπισθείς οφειλέτης". Επομένως η έφεση απορρίπτεται, αλλά δεν κρίνουμε σκόπιμο να επιδικάσουμε έξοδα. Σε τέτοιες περιπτώσεις τα έξοδα δεν ακολουθούν κατανάλωση το αποτέλεσμα (*Ευαγγέλου ν. Αμπίζα* (1982) 1 Α.Α.Δ. 41).

Έφεση απορρίπτεται χωρίς έξοδα.